

СХІДНЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ СХІДНОГО МІЖОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

11.08.2022

м. Київ

№ 70/6-рк/к

**КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО
"ОРЖИЦЯ - ВОДОКАНАЛ"**

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Про припинення дій, що містять ознаки
порушення законодавства про захист
економічної конкуренції

Східним міжобласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України у ході здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції встановлено наступне.

Згідно з відомостями Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (за посиланням <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search/person-result>), КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» (далі – КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ», ПІДПРИЄМСТВО) є юридичною особою. Місцезнаходження КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ»: [REDACTED]
[REDACTED]

Основним видом діяльності ПІДПРИЄМСТВА є [REDACTED]
[REDACTED]

У розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» є суб'єктом господарювання.

Статтею 1 Закону України «Про природні монополії» визначено, що:

- природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги);

- суб'єкт природної монополії - суб'єкт господарювання (юридична особа) будь-якої форми власності, який виробляє (реалізує) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії.

Згідно зі статтею 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, зокрема, централізованого водопостачання.

КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» у розумінні статті 1 Закону України «Про природні монополії» є суб'єктом природних монополій.

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України від 01.04.2002 № 317/6605 (далі - Методика) встановлено наступне.

Відповідно до пункту 3.1. Методики, об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є: суб'єкт господарювання; група суб'єктів господарювання; конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» - суб'єкт господарювання, що надає послугу з централізованого водопостачання;
- послуга з централізованого водопостачання.

Споживачами послуги з централізованого водопостачання є фізичні особи, суб'єкти господарювання, що отримують або мають намір отримати послугу з централізованого водопостачання.

Відповідно до пункту 4.1 Методики, перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців (постачальників,

виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).

Згідно із статтею 5 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» до комунальних послуг належить, зокрема, послуга з централізованого водопостачання.

Товаром щодо якого визначається монопольне (домінуюче) становище КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» є послуга з централізованого водопостачання.

Відповідно до пунктів 5.1 Методики, товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп) здійснюється із переліку товарів, які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) за показниками взаємозамінності, якими зокрема є:

- подібність призначення, споживчих властивостей, умов використання тощо;
- подібність фізичних, технічних, експлуатаційних властивостей і характеристик, якісних показників тощо;
- наявність спільної групи споживачів товару (товарної групи);
- відсутність суттєвої різниці в цінах;
- взаємозамінність товарів (товарної групи) з точки зору їх виробництва, тобто здатності виробників запропонувати нові товари на заміну існуючих.

Відповідно до абзацу двадцять шостого частини першої статті 1 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», централізоване питне водопостачання - господарська діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, розподільних водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва та транспортування питної води.

Згідно з частиною першою статті 7 Закону України «Про природні монополії» діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.

КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» здійснює господарську діяльність з централізованого водопостачання на підставі ліцензії, виданої ПІДПРИЄМСТВУ відповідно до рішення ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ від 29.06.2011 № 263 на право провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та водовідведення.

Враховуючи, що ринок послуги з централізованого водопостачання перебуває у стані природної монополії, ця послуга, внаслідок технологічних особливостей централізованого водопостачання, на має замінників.

За інформацією, розміщеною на сайті Антимонопольного комітету України за посиланням https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%B7%D0%B2%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%97/traven_2022.pdf, КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» внесено до Зведеного переліку суб'єктів природних монополій станом на 31.05.2022 на ринку централізованого водопостачання та водовідведення на території Полтавської області.

Отже, товарними межами ринку є надання послуги з централізованого водопостачання.

Відповідно до пункту 6.1 Методики, територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.

Відповідно до інформації, наданої листом від 01.12.2021 № 218 (вх. від 02.12.2021 № 70-01/6651), КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» надає послугу з централізованого водопостачання споживачам населених пунктів, що належать до ОРЖИЦЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ Лубенського району Полтавської області, за виключенням с. Заріг, с. Савинці, с. Чевельча, с. Золотухи, с. Маяківка, с. Яблуневе, с. Лукім'я, с. Онішки, с. Райозеро, с. Плехів.

Отже, територіальними (географічними) межами ринку визначено територія населених пунктів, що належать до ОРЖИЦЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ Лубенського району Полтавської області, за виключенням с. Заріг, с. Савинці, с. Чевельча, с. Золотухи, с. Маяківка, с. Яблуневе, с. Лукім'я, с. Онішки, с. Райозеро, с. Плехів, на якій розташовані мережі, що перебувають у власності та/або користуванні ПІДПРИЄМСТВА (далі – Територіальні межі).

Споживачі, водопровідні мережі яких приєднані до мереж централізованого водопостачання ПІДПРИЄМСТВА, не мають можливості отримувати послугу з централізованого водопостачання від інших ліцензіатів. Отже, КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» в Територіальних межах не має конкурентів на ринку послуги з централізованого водопостачання.

Відповідно до пункту 7.1 Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило, рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару зі сталою структурою.

Часовими межами ринку визначено 2021 рік та січень-червень 2022 року, період протягом якого КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» надавалась та надається споживачам послуга з централізованого водопостачання.

Відповідно до пункту 9.1 Методики, потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання: які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості; які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку; нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.

З огляду на розміщення (розташування) мереж централізованого водопостачання, що перебувають у власності та/або користуванні ПІДПРИЄМСТВА, суб'єкти господарювання, які можуть бути потенційними конкурентами на ринку надання послуги з централізованого водопостачання КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» в Територіальних межах, не діють.

Відповідно до пункту 9.2. Методики, бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на відповідний ринок є: обмеження за попитом, пов'язані з високою насиченістю ринку товарами (товарними групами) та низькою платоспроможністю покупців; адміністративні обмеження; економічні та організаційні обмеження; екологічні обмеження; нерозвиненість ринкової інфраструктури; інші обмеження, що спричиняють суттєві витрати, необхідні для вступу на певний ринок товару (товарної групи).

Бар'єрами вступу потенційних конкурентів на ринок централізованого водопостачання є обмеження, пов'язані з необхідністю наявності ліцензії на здійснення господарської діяльності з централізованого водопостачання, наявність об'єктів, споруд, розподільних водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва та транспортування питної води до споживача.

Враховуючи наведене, відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку послуги з централізованого водопостачання в межах території населених пунктів, що належать до ОРЖИЦЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ Лубенського району Полтавської області, за виключенням с. Заріг, с. Савинці, с. Чевельча, с. Золотухи, с. Маяківка, с. Яблуневе, с. Лукім'я, с. Онішки, с. Райозеро, с. Плехів, на якій розташовані мережі, що перебувають у власності та/або користуванні ПІДПРИЄМСТВА, протягом 2021 року та січня-червня 2022 року.

Відповідно до частини другої статті 6 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» виконавцем комунальних послуг, зокрема, послуги з централізованого водопостачання є суб'єкт господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водопостачання.

Згідно з частиною другою статті 8 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» виконавець комунальної послуги зобов'язаний, зокрема, готувати та укладати із споживачем договори про надання комунальних послуг з визначенням відповідальності за дотримання умов їх виконання згідно з типовим договором.

Відповідно до частини першої статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», у разі несвоєчасного здійснення платежів за житлово-комунальні послуги споживач зобов'язаний **сплатити пеню в розмірі, встановленому в договорі, але не вище 0,01 відсотка суми боргу** за кожен день прострочення. Загальний розмір сплаченої пені **не може перевищувати 100 відсотків** загальної суми боргу.

Згідно із пунктом 14 Типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 933, яка була чинною до 02.02.2022), за несвоєчасне внесення плати із споживача стягується пеня у розмірі, встановленому законом.

Крім того, відповідно до пункту 41 ТИПОВОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОГОВОРУ про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690, пункту 44 ТИПОВОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОГОВОРУ про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, пункту 32 ТИПОВОГО ДОГОВОРУ, з власником (користувачем) будівлі (приміщення у будівлі) про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 02.02.2022 № 85), у разі несвоєчасного здійснення платежів споживач зобов'язаний сплатити пеню **в розмірі 0,01 відсотка суми боргу** за кожний день прострочення. Загальний розмір сплаченої пені **не може перевищувати 100 відсотків** загальної суми боргу.

Отже, чинними нормативно-правовими актами не передбачено сплату споживачем пені в розмірі подвійної облікової ставки Національного банку України від суми простроченого платежу за кожний день прострочення.

Відповідно до інформації, наданої КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» листом від 01.12.2021 № 218 (вх. від 02.12.2021 № 70-01/6651), впродовж 2021 року та з початку 2022 року ПІДПРИЄМСТВОМ надавалась та надається послуга з централізованого водопостачання фізичним особам на підставі договорів, укладених відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 (із змінами).

Листом від 07.06.2022 № 55 (вх. від 21.06.2022 № 70-01/1043) КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» повідомлено, що кількість споживачів (населення) послуги централізованого водопостачання на 01.01.2022 становила 3413 особи, кількість укладених договорів про надання послуги з централізованого водопостачання з населенням на 01.01.2022 становила – 3413, обсяг наданої послуги населенню за 2021 рік становив 3 274 020 грн.

За результатом аналізу інформації, отриманої від КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ», встановлено, що ПІДПРИЄМСТВОМ включено до договорів із споживачами (населенням) умову, не передбачену чинним законодавством. Зокрема, **пунктом 6.3. умов договору передбачено умову:** «За несвоєчасну (згідно пункту 3.2 Договору) оплату Послуг, Споживач зобов'язаний сплатити Виконавцю, крім суми заборгованості, пеню в розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми простроченого платежу за кожний день прострочення» (мова оригіналу).

Так, наприклад, зазначену умову містять договори про надання послуг з централізованого постачання холодної води і вивезення рідких побутових відходів з вигрібних ям, укладені із споживачами:

договір № 1374 від 07.05.2019;

договір № 1310 від 03.04.2018

договір № 5557 від 01.12.2017;

договір № 7143 від 01.03.2021;

договір № 7127 від 12.08.2021.

Згідно із статтею 1 Закону України «Про Національний банк України», облікова ставка Національного банку України - один із монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів.

Відповідно до даних, наведених на сайті Національного банку України (далі - НБУ) за посиланням <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish>, облікова ставка НБУ становила:

Період	% річних
2022 рік	
з 21.01.2022	10,0
з 04.03.2022	10,0
з 03.06.2022	25,0

з 22.07.2022	25,0
2021 рік	
з 10.12.2021	9,0
з 22.10.2021	8,5
з 10.09.2021	8,5
з 23.07.2021	8,0
з 18.06.2021	7,5
з 16.04.2021	7,5
з 05.03.2021	6,5
з 22.01.2021	6,0

Так, наприклад:

- при обліковій ставці НБУ 6 % річних, що діяла з 22.01.2021 по 05.03.2021, пеня передбачена договором в розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми простроченого платежу за кожний день прострочення буде становити: $6 \% : 365 \text{ днів} \times 2 = 0,03 \% \text{ в день}$;

- при обліковій ставці НБУ 10 % річних, що діяла з 21.01.2022 по 04.03.2022, пеня передбачена договором в розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми простроченого платежу за кожний день прострочення буде становити: $10 \% : 365 \text{ днів} \times 2 = 0,05 \% \text{ в день}$.

Отже, при застосуванні подвійної облікової ставки НБУ від суми простроченого платежу за кожний день прострочення, розмір нарахованої пені буде значно більшим (у 3-5 разів), ніж при нарахуванні пені в розмірі 0,01 відсотка суми боргу за кожний день прострочення.

За таких умов, у разі несвоєчасного здійснення платежів за послугу з централізованого водопостачання, споживачі мають сплачувати водопостачальному підприємству пеню в більшому розмірі, ніж встановлено умовами ТИПОВОГО ДОГОВОРУ.

Як зазначено у листі КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» від 07.06.2022 № 55 (вх. від 21.06.2022 № 70-01/1043), нарахування пені споживачам відповідно до пункту 6.3. умов договору про надання послуг з централізованого постачання холодної води і вивезення рідких побутових відходів з вигрібних ям, ПІДПРИЄМСТВОМ не здійснювалось.

Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Згідно з частиною третьою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Отже, дії КП «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» із встановлення у договорах про надання послуг з централізованого постачання холодної води і вивезення рідких побутових відходів з вигрібних ям, укладених з населенням, умови щодо сплати пені у розмірі подвійної ставки НБУ, що не передбачено чинним законодавством, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуги з централізованого водопостачання в межах території населених пунктів, що належать до ОРЖИЦЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ Лубенського району Полтавської області, за виключенням с. Заріг, с. Савинці, с. Чевельча, с. Золотухи, с. Маяківка, с. Яблуневе, с. Лукім'я, с. Онішки, с. Райозеро, с. Плехів, на якій розташовані мережі, що перебувають у власності та/або користуванні ПІДПРИЄМСТВА, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Враховуючи наведене, на підставі пункту 10 частини п'ятої статті 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», частини першої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», підпункту 13 частини першої пункту 3 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482 (зі змінами), адміністративна колегія Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає КОМУНАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВУ «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» [REDACTED] такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

припинити дії із встановлення у договорах про надання послуг з централізованого постачання холодної води і вивезення рідких побутових відходів з вигрібних ям, укладених з населенням, умови щодо сплати пені у

розмірі подвійної ставки НБУ, що не передбачено чинним законодавством, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Про результати розгляду рекомендацій КОМУНАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВУ «ОРЖИЦЯ-ВОДОКАНАЛ» необхідно повідомити Східне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України (за адресою вул. Зигіна, 1, м. Полтава, 36000 та на e-mail: khr@amcu.gov.ua) **у 30-ти денний термін** з дня їх отримання із наданням копій підтверджуючих документів.

Голова колегії

Юрій ГЛАДИК